

Belgické modrobílé

Belgické modrobílé lze z hlediska zmasilosti bez přehánění označit za krále masných plemen. Extrémní osvalení je způsobeno především mutací genu pro myostatin. Zvířata se vyznačují mírnou povahou a dobrou konverzí živin. Výrazné osvalení, vysoký podíl masa první jakosti, nízký podíl kostí, tuku a nervstva se projevují ve velmi vysokém jatečném ohodnocení býků. Charakteristické pro čistokrevnou plemenitbu jsou porody císařským řezem.

Historie plemene

První zmínky o modře zbarveném skotu sahají do 19. století do oblasti řek Meuse a Escaut. Plemeno vznikalo především za pomoci tehdy velmi populárního plemene shorthorn. Okolo roku 1880 se začalo s první šlechtitelskou prací, první plemenná kniha byla založena v roce 1896. V praxi se ovšem toto šlechtění omezovalo pouze na výběr nejlepších jedinců podle znaků zevnější. Tato situace trvala až do roku 1914, kdy byla veškerá další práce přerušena válkou. Až v roce 1919 byl v Belgii oficiálně stanoven chovný cíl plemene: kombinovaná užitkovost s vyrovnanou masnou a mléčnou produkcí na úrovni 4000 litrů mléka. Tento trend šlechtění se udržoval až do roku 1950, kdy celé zemědělství začínalo procházet poměrně rychlou transformací spojenou s využíváním umělé inseminace, mechanizace, ale také chemických hnojiv. Větší význam si toto plemeno postupně získalo až od padesátých let minulého století, kdy se v tehdejší kombinované populaci začali objevovat extrémně osvalení jedinci. Na rostoucí poptávku po libovém mase s nízkým obsahem tuku chovatelé zareagovali tím, že začali ve svých chovech upřednostňovat lépe osvalená zvířata, za která byli řezníci ochotni více zaplatit. V tomto období se tak nejprve u býků a poté také u krav začínají selektovat jedinci

Alma a Akela z Ústrašic (ZBM-355) z chovu Ladislava Zigáčka z Ústrašic na národní výstavě hospodářských zvířat v Brně 2015

podle osvalení. Zlom nastal v období let 1960–1970, kdy se šlechtění plnou měrou soustředilo na výraznou masnou užitkovost.

Za zakladatele moderního masného typu plemene belgické modrobílé je považován býk Gédéon du Vieux Château de Maurenne, který se narodil v roce 1956, a u kterého se poprvé vlivem spontánní mutace objevilo dvojité osvalení a díky jehož inseminačním dárkám se rychle rozšířilo do velké části populace. Postupně tak masný typ začal vytlačovat původní kombinovaný, a to i přesto, že oficiální rozhodnutí plemenné knihy znělo pokračovat ve šlechtění kombinovaného

typu skotu. Nicméně tlak chovatelů sílil, podíl využívání jedinců s dvojitým osvalením se zvyšoval, a tak v roce 1973 došlo k oddělení obou populací, jejichž šlechtění se od té doby vydalo každé svojí vlastní cestou. Rok 1973 je tedy pro belgické modrobílé jakýmsi rokem nula, od něhož se začala psát novodobá historie tohoto plemene. Změna směru šlechtění dala také impuls pro změnu názvu plemene, a tak se od roku 1973 místo dřívějšího označení Mid and Upper Belgian Breed začalo používat pro plemeno označení Blanc Bleu Belge (belgické

modrobílé). Výsledkem šlechtitelské práce je dnes výrazně převažující zastoupení zvířat s tzv. dvojitou zmasilostí (double muscling). V původním kombinovaném užitkovém typu je chován pouze minimální počet zvířat. Mléčná užitkovost krav kombinovaného typu se pohybuje v průměru okolo 5000 kg mléka při bílkovině 3,2 %. U mléčnějšího typu nejsou však výjimkou ani krávy, které na osmé laktaci dosahují užitkovosti 8000 kg.

Charakteristika plemene

Plemeno je poměrně rané – průměrný věk při prvním telení je 32 měsíců, v posledních letech se však hranice v mnoha chovech snižuje až na 24 měsíců. Krávy jsou březí v průměru 283 dnů u samičích plodů, resp. 282 dnů u samičích. Porodní hmotnost telat se pohybuje obvykle mezi 45 až 55 kg, avšak telata vážící 65–70 kg nejsou výjimkou. Mladí býčci v roce stáří dosahují hmotností okolo 500 kg při kohoutkové výšce 120 cm. V dospělosti býci váží od 1100 do 1250 kg, avšak ani plemenici s hmotností 1500 kg nejsou vzácností. Kohoutková výška dospělých býků se pohybuje v rozpětí 145–150 cm. Některé belgické inseminační společnosti však nabízejí dávky vyložené rámcových býků, kteří jsou mnohdy až

Skupina jalovic z chovu firmy Montážně obchodní společnost s. r. o.

o 15 cm vyšší oproti standardu. Vyšší rámec však jde na vrub vývinu osvalení. Krávy v dospělosti váží v průměru 750–800 kg, nejlepší dosahují i přes 1000 kg. Jejich výška v kohoutku se pohybuje v rozpětí 132–140 cm. U plemene belgické modrobílé se vyskytují tři základní zbarvení: bílé, modré a černé. Obdobně jako u holštýnského plemene, u populace belgického modrobílého existují červeně zbarvení jedinci díky tzv. red faktoru. Není však rozšířen, neboť v Belgii nejsou takto zbarvená zvířata zapisována do plemenné knihy.

Extrémní osvalení plemene, jak ho známe dnes, je způsobeno především nefunkčním genem pro myostatin, který je zodpovědný za kontrolu růstu svalstva. Belgické modrobílé není jediným plemenem, u kterého se hypertrofie svalstva vyskytuje, nicméně podchytení přirozené mutace a cílená selekce na základě extrémního osvalení způsobila, že „double-muscling“ je u belgického modrobílého plemene v podstatě plemenným znakem. S tím, jak se zlepšuje poznání vědy, existuje podezření, že hypertrofie má vliv nejenom na mohutnost osvalení, ale rovněž na jiné geny, které brání mimo jiné vývoji některých tělesných orgánů, což s sebou přináší některé další komplikace. Belgičtí šlechtitelé i chovatelé jsou si tohoto problému velice dobře vědomi, a proto se systematickou prací snaží genetické defekty, které jsou za tyto problémy zodpovědné, mapovat a z populace postupně vytlačovat. Do inseminace se tak nedostane býk, který by byl nositelem některé ze známých gene-

Skupina kříženců BM x aberdeen angus v chovu firmy Limagro s. r. o.

tických poruch. Obdobný princip byl zvolen i v České republice.

Výčet poruch by mohl vyvolávat mylný dojem, že genom plemene belgické modrobílé je jedním velkým problémem. Rozhodně tomu tak není a přednosti plemene výrazně předčí jeho negativa. Mezi ně patří například extrémně klidný temperament umožňující naprosto bezproblémovou ovladatelnost zvířat, kratší doba březosti, při zajištění vhodné výživy i zajímavý denní přírůstek (1,5 kg/den) a vynikající konverze živin. Tou hlavní předností je ale vynikající úroveň osvalení na velmi jemné kostře, kdy jatečná výtěžnost u čistokrevných býků dosahuje až 70 %, přičemž maso se vyznačuje nízkým podílem tuku a také cholesterolem (jehož obsah je dokonce nižší než u masa drůbežního), a naopak vysokým podílem bílkovin a nenasycených mastných kyselin. Vynikající je rovněž poměr svalstva a kostí a v procentuálním vyjádření obsahuje JUT belgického modrého nejvyšší podíl nejceněnějších masných partií. Býci jsou zpravidla vykrmováni do porážkové hmotnosti 650–750 kg, kterou obvykle dosahují ve věku 15–17 měsíců. Stejně dobré výsledky ukazují také býčci vykrmovaní v systémech baby beef. Výrazné osva-

lení, vysoký podíl masa první jakosti, nízký podíl kostí, tuku a nervstva se projevují ve velmi vysokém ohodnocení býků i krav, kdy jsou zařazováni téměř výhradně do tříd S a E.

Byť je belgické modrobílé ryze masné plemeno, systémem chovu a organizační náročností má blíže spíše k chovu dojeného skotu. To, co platí v běžném chovu téměř všech masných plemen, u plemene belgické modrobílé buď neplatí vůbec, nebo ve výrazně modifikované podobě. Sezónnost, snadné telení, pastevní způsob odchovu matek společně s telaty – to jsou tři základní pilíře, na jejichž základech stojí úspěšnost chovu masných plemen skotu. Rentabilita je při tomto způsobu chovu obvykle postavena na principu co nejnižších nákladů, co nejlepší využitelnosti přírodních zdrojů a ročních období a přiměřené ceně za prodej odstavených telat (případně vykrmených zvířat). U belgického modrobílého je to odlišné: vyšší ceny vstupů (zejména náklady na císařský řez a výživu) jsou kompenzovány výrazně vyšší prodejní cenou. Zajištění odbytu za adekvátní realizační ceny je tak naprosto nezbytnou podmínkou k dosažení potřebné rentability! Jednou z možností je například finalizace zvířat přes restaurace specializující se na gastronomii z kvalitního hovězího masa, kterých poslední dobou poměrně dost přibývá. Nejjednodušší a nejefektivnější cestou je vývoz živých zvířat do Nizozemska či Belgie, kde jsou extrémně osvalená zvířata výrazně ceněna a kdy rozdíl oproti prodeji průměrného zástavu může činit až 60 Kč/kg živé hmotnosti.

Základní rozdíly v chovu belgického modrobílého plemene a „běžných“ masných plemen lze pak zjednodušeně rozdělit do dvou základních skupin: telení a výživa. Komu tedy nevadí vyšší pracnost, telení pomocí císařského řezu, má možnost zabezpečit kvalitní výživu a chce snadno ovladatelné

a supervýkonné plemeno produkující extrémně zmasilá zvířata s nízkým podílem tuku, přesně pro toho je belgické modrobílé určeno.

Možnosti využití plemene

Belgické modrobílé je vysoce intenzivní masné plemeno a od toho se v čistokrevné formě odvíjí i jeho management, který je náročnější a od chovu „standardních“ masných plemen se v mnohém odlišuje. Kdo se ale naučí zákonitosti jeho chovu respektovat a bude se jimi řídit, ten mu přijde „na chuť“ a plemeno ho rozhodně nezklame. Jednodušší formou a celosvětově i rozšířenější je pak využívání belgických býků v komerčním křížení, kdy není potřeba se žádných „složitostí“, zejména s telením, obávat. Naopak – zde je systém práce identický jako u jakéhokoli jiného křížení, ale ekonomický efekt při prodeji skotu je velice zajímavý.

S chovem čistokrevných zvířat belgického modrobílého skotu k produkci masa se setkáváme v masovém měřítku pouze v domovině plemene a sousedním Nizozemsku. Ve světovém měřítku má plemeno belgické modrobílé největší využití v komerčním křížení, ať už s ostatními masnými plemeny, nebo i s dojenými plemeny. Zejména prostřednictvím inseminace celosvětově neustále dochází

Zeus z Chůstě ET (ZBM-311) je s 84 body za zevnějšek nejlépe hodnoceným domácím býkem, dnes působí v ISB Hradištko

Rozdíl v úrovni osvalení stejně starých telat belgického modrobílého plemene a českého strakatého je patrný na první pohled

Absolutní šampionka národní výstavy Brno 2015 - Magdalena van Krakehoeve po otci Magnolia de Somme z chovu Wiljana van de Kruijse (NL) v majetku MVDr. Ing. Antona Hermana z Varnsdorfu

k nárůstu používání belgických plemenů v užitkovém křížení s cílem zlepšení masné užitkovosti potomstva. Krávy, které se z nejrůznějších důvodů nehodí pro produkci mléka, avšak bez poruch s plodností, jsou zapuštěny býky belgického modrobílého skotu. Existují země, kde se sice belgické modrobílé v čistokrevné podobě prakticky nechová, ale i přesto belgičtí plemníci jednoznačně dominují přehledům využívání býků v inseminaci. Jednou z nich je například i sousední Německo, kde již několik let po sobě na belgické modrobílé plemníky připadá více než polovina všech prvních inseminací masnými býky a rozdíl ve prospěch belgických býků se stále zvyšuje. Obdobný nárůst je patrný z dánských statistik, kde bylo v předloňském roce belgickými býky provedeno 68 % všech inseminací masnými býky, což z něj dělá nejpoužívanější masné plemeno v Dánsku. Zatímco v roce 2009 bylo dánskými belgickými býky provedeno jen necelých tři tisíce inseminací, v roce 2014 už bylo 57 165. Podle irského šetření společnosti Eurogene AI Services přináší tento způsob křížení výnos v průměru o 50 kg více masa na zvíře při současném snížení příjmu krmiva o 9 %.

Kvalita masa či zmasilost potomků F1 generace po použití belgických býků v komerčním křížení jsou devizy, kterými se málokteré jiné masné plemeno může pochlubit. Chov belgického modrobílého plemene má před sebou dobrou perspektivu, a to nejenom z čistě ekonomického hlediska. Stejně tak i z environmentálního pohledu má chov extrémně osvalených zvířat belgického modrobílého skotu svá nesporná pozitiva: větší produkce hovězího masa, a naopak nižší spotřeba krmiva umožňuje chov menšího počtu zvířat, čímž se snižuje produkce dusíku a amoniaku. V dnešní

době, kdy se stále více o zemědělství hovoří jako o jednom z oborů, který významnou měrou přispívá k produkci skleníkových plynů, může být tato konkurenční výhoda poměrně významná. I přes kontroverznost systematického využívání císařských řezů existují i etické důvody pro chov belgického modrobílého plemene. Více než polovina z celosvětové plochy zemského povrchu, která je vhodná pro zemědělství, může být využívána jen jako pastviny pro chov přežvýkavců. Je zcela evidentní, že pokud svět bude chtít uspokojit rostoucí poptávku po potravinách, bude nezbytné zvýšit produktivitu lokálních plemen, která jsou sice ideálně přizpůsobena místním klimatickým a geografickým podmínkám, nicméně jejich výkonnost je na velmi nízké úrovni. V tomto ohledu se užitkové křížení s belgickým modrobílým jeví jako velmi dobrá možnost, která na jedné straně zvyšuje efektivitu chovu, na straně druhé nevyžaduje provádění císařských řezů a zachovává původní biodiverzitu místních plemen.

Plemenice na chovu MVDr. Ing. Antona Hermana z Varnsdorfu

Zdraví především

Mezi masnými plemeny skotu nenajdeme jiné plemeno, které by kladlo takový důraz na eliminaci šíření genetických vad jako právě belgické modrobílé. Odpůrci plemene často nekorektně jednostranně poukazují na výskyt těchto geneticky založených vad s argumentací, že důvodem jejich výskytu je jednostranná přešlechtěnost plemene. To je sice z části pravda, ale ne úplná. Chovatelé plemene belgické modrobílé jsou si toho totiž dobře vědomi a tento problém za pomoci účinných genetických testů systematicky řeší. Pravdou je, že dnes je u belgického modrobílého skotu sledováno již celkem osm genetických defektů a je možné, že se objeví další. Na druhé straně pro všechny z nich existuje účinná genetická detekce a díky jejich autozomálně recesivní dědičnosti je poměrně snadné zabránit jejich dalšímu šíření uvnitř populace používáním testovaných a zdravých plemenů. Použití zdravého býka i na krávu-přenašečku totiž znamená, že se vada nijak klinicky neprojeví, díky čemuž zároveň odpadá nutnost testování samic.

V Belgii jsou v posledních několika letech do inseminace zařazováni pouze prostí býci, a tak z této země dnes již není možné koupit dávky býka (kromě býků určených k užitkovému křížení), který by byl přenašečem některé ze známých genetických vad. Naproti tomu situace v jiných zemích jako je Velká Británie, Irsko či Dánsko, je odlišná. Zde není plošné testování býků doposud realizováno, a tak zde hrozí, že jsou stále používáni nositelé některé z vad, a tím dochází k dalšímu rozšiřování a výskytu těchto poruch napříč populací.

Ani čeští chovatelé tento problém nepodceňují, a tak se již v roce 2014 jednomyslně usnesli, že jako otcové býků další generace plemenů mohou být u nás používáni pouze testovaní býci s negativním výsledkem. Toto opatření však nijak nelimituje chovatele ani inseminační společnosti v používání jakýchkoliv býků zapsaných v plemené knize. Netestování či pozitivní býci mohou být i nadále používáni nejenom v užitkovém křížení (zde žádný problém nevzniká), ale také v čistokrevné plemenitbě (zde však za určitého rizika projevu některé z vad) – pouze po těchto býcích nemohou být naskladňováni mladí býci do odchovu ať už na odchovnách, nebo u chovatelů doma. Jinými slovy: aby mohl být mladý býček naskladněn na odchovnu (či zahájit test u chovatele), musí splnit podmínku, že jeho otec je testovaný na přítomnost genetických vad s negativním výsledkem. V opačném případě nemůže tento býk zahájit test, ledaže by sám byl před začátkem testu vlastní užitkovostí otestován a bylo prokázáno, že je negativní.

Chov plemene belgické modrobílé v čistokrevné podobě má svá specifika, která je nutné k tomu, aby byl chov úspěšný, znát, respektovat je a plně se jimi řídit. S výjimkou telení a prvních týdnů života telat sice nemusí mít alternativní ústupky vždy okamžité fatální důsledky, ale velmi rychle se negativně projeví na kvalitě a pohodě chovaných zvířat a na konci také na ekonomických výsledcích. K dosažení rentability je nutno mít dopředu vyřešeno i finalizaci, neboť bez ní nelze dosáhnout kladných ekonomických výsledků.

Využívání belgických býků v užitkovém křížení celosvětově nabývá zejména v posledních letech na významu a popularitě, neboť používání belgických býků v křížení přináší výrazné zvýšení zmasilosti telat, avšak bez negativních vlivů, jako je nutnost telení pomocí císařského řezu. Poptávka po zmasilejších telatech, za která jsou kupci ochotni lépe zaplatit, se tak neustále zvyšuje, což by měla být i pro české chovatele zajímavá výzva.

Všechny informace o plemeni belgické modrobílé, včetně starších článků věnovaných tomuto plemeni, jsou k dispozici na webových stránkách www.belgianblue.cz.

Šlechtění v České republice

Početní stavy čistokrevných zvířat v České republice jsou z důvodů náročnějšího managementu na nižší úrovni, přesto si plemeno postupně nachází nové chovatele. Cesta k rozšíření šlechtitelské základny, a tím ke zvětšení chované populace kvalitních plemenných zvířat, je směřována na využívání embryotransferu a rovněž na použití nejkvalitnějších otců býků ze světových populací tak, abychom byli schopni pokrýt poptávku po býcích do užitkového křížení především z domácí produkce.

Z hlediska kvality další šlechtitelské práce je nezbytné stálé napojení naší domácí populace na výchozí populaci, neboť jen tak je umožněno díky široké selekční základně, dosahovat progresu v další vývoji plemene. Tento záměr vychází z celosvětových zkušeností, kdy v čistokrevné formě jsou zvířata chována ve velké míře pouze v zemi původu (populace v Belgii čítá kolem 1,5 mil. zvířat, což představuje 45 % skotu chovaného v celé Belgii) a ve Velké Británii. V ostatních zemích se čistokrevné chovy omezují na několik šlechtitelských jednotek s výhradní orientací na produkci plemenného materiálu (převážně pak býků pro užitkové křížení), nikoliv však pro komerční masnou produkci. Ta je zajišťována z chovů zabývajících se užitkovým křížením (ať už s dojnými nebo jinými masnými plemeny) s využíváním býků vyprodukovaných v domácích podmínkách. Obdobný trend je patrný i v České republice.

Cíle šlechtitelského programu v ČR

Kategorie	Hmotnost ve věku (kg)		Výška v kříži (cm)
	210 dnů	365 dnů	
Býčci	275	460	123
Jalovičky	240	350	119
	Hmotnost (kg)		
Prvotelky	625		134
Krávy po 3 otelení	675		137
Plemenní býci nad 3 roky	920		147

Plemeno BM – početní stavy

	Česká republika	Belgie
Stavy krav celkem z toho s podílem BM	577 000 1 745	1 084 000 540 000
Počet chovatelů	13	1 985
Plemenná kniha – počet krav – počet býků	38 207	90 000 2 500

Cílem domácího šlechtění je dosáhnout soběstačnosti v produkci plemenných býků zlepšujících růstové schopnosti potomstva, tedy býků vhodných pro užitkové křížení se záměrem zvýšit masnou užitkovost potomstva. Výrazné rozšíření čistokrevných chovů se však s ohledem na specifičnost a vyšší náročnost managementu nepředpokládá.

Ekonomické řešení pro komerční křížení

Zkušební křížení mezi belgickými modrobílými býky a kravami místních plemen proběhlo v mnoha zemích a ve všech případech se ukázaly nadprůměrné vlastnosti narozených

kříženců spočívající v rychlém růstu, výkrmnosti a především v úrovni osvalení. Kříženci belgických býků s holštýnskými kravami mají výrazně lepší výtěžnost (o 4–5 %) a zmasilost (o 8 %). Navíc mají telata vyšší přežitelnost, vyšší denní přírůstek a lepší konverzi krmiva. Na rozdíl od ostatních masných plemen však toto zlepšení není doprovázeno zvýšeným počtem obtížných porodů. Úroveň obtížných porodů se pohybuje v průměru mezi 2–3 %, což je srovnatelné nebo i menší procento než u křížení s býky jiných masných plemen. V sérii testů, které byly prováděny na křížencích různých plemen pod záštitou Ministerstva zemědělství Spojených států, překonali kříženci všechna

ostatní plemena ve výtěžnosti z jatečně opracovaného trupu. Do testu byla zahrnuta i tamní nejoblíbenější masná plemena aberdeen angus a hereford. Při křížení dojných krav s belgickými modrobílými býky dosáhnou kříženci prokazatelně lepších vlastností než mateřské plemeno: lepší výtěžnost, libovější a méně tučné maso, lepší konverzi krmiva a další.

Několik důvodů proč využívat belgické plemeny při křížení:

- zdravá a vitální telata,
- bezproblémové telení,
- 8–10 % více prodejného masa,
- velmi jemné maso s nízkým obsahem cholesterolu,
- velmi krotký temperament,
- vysoké denní přírůstky bez nebezpečí ztučnění,
- výborná konverze živin = nejnižší náklady na krmivo na kg jatečného trupu,
- vysoký zájem kupců o tento typ telat = výrazně vyšší realizační cena.

Při křížení ve stádě dojného skotu by se mělo přibližně 25 % krav s nejnižším genetickým potenciálem pro mléko inseminovat dárkami belgických býků. Tím se zlepší zpeněžení telat asi o 30 % (na nizozemských, belgických a německých trzích až o 100 %) bez finančních investic a zlepši se rentabilita dojného stáda, což zajistí vyšší výnosnost v budoucnu.

Intenzivní výživa telat je pro správný vývin a růst nezbytná

Telení pomocí císařského řezu – pro a proti

Hlavní námitka chovatelů, ale i laické veřejnosti směřuje vždy v první řadě právě k systematickému provádění císařských řezů. Důvody a pohnutky, které vedou chovatele a veřejnost k odmítání porodů pomocí císařského řezu, jsou však velmi rozdílné. Zatímco spotřebitelé směřují výtky spíše do roviny etiky, důvody chovatelů jsou zpravidla odlišné. Jejich připomínky jsou spíše technologicko-organizačního charakteru, kdy provedení takového zákroku v daném chovu je buď znemožněno, nebo výrazně zkomplikováno. V neposlední řadě jde o ekonomické důvody spojené s úhradou práce veterináře provádějícího císařský řez, které se však dají poměrně snadno kompenzovat vyšší prodejní cenou produktu.

Výtky vůči císařskému řezu vycházejí jednak z názoru, že tento úkon způsobuje zvířeti bolest a utrpení, a jednak že jejich vysoký výskyt poukazuje na přílišnou „industrializaci“ těchto zvířat, která bývá nejčastějším terčem kritiky ochránců zvířat. V této souvislosti je potřeba si uvědomit, že šlechtění realizované člověkem probíhá téměř výhradně za účelem efektivnější výroby potravin, ať už jsou to komodity živočišné, jako je maso či mléko, nebo rostlinné (obiloviny). Otázka individuality a integrity daného jedince se v případě šlechtění zvířat příliš v potaz nebere a plemeno belgické modrobílé není v tomto ohledu výjimkou. Ostatní problémy, které s sebou genom belgického modrobílého plemene přináší, jsou veřejnosti daleko méně známy a ani je z důvodu jejich odbornosti není schopna většinou posoudit. Přesto v jednotlivých případech právě tyto „druhotné“ problémy někdy představují daleko větší nebezpečí pro dobré životní podmínky zvířat než samotný císařský řez. Technika provádění císařských řezů je totiž díky vynálezu antibiotik natolik bezpečná, pro zvíře téměř bezbolestná a pro chovatele zároveň běžně cenově dostupná, že se stala rutinní záležitostí. To na jedné straně eliminovalo problémy a komplikace spoje-

Býci Zantis (ZBM-325) a Zambor (ZBM-326) z chovu Ing. Pavla Kozáka na OPB Cunkov

né s tímto zákrokem, na straně druhé to plemeni umožnilo vývoj do takové formy extrémní zmasilosti, v jaké se nachází dnes. Díky tomu se ze šlechtění vytratila systematická selekce právě na eliminaci komplikovaných porodů. Belgické modrobílé v podobě, jaké ho známe dnes, sice bez císařského řezu fungovat může, ale buď za cenu ztrát telat při porodech, nebo za cenu ústupků v kvalitě osvalení. Pokud je tedy rutinní provádění císařských řezů natolik velkým strašákem, je lepší pustit se do chovu jiného plemene. Určitou alternativou může být směrování chovu „britským“ způsobem, tedy upřednostňovat zvířata s vyšším rámcem (ale s horším osvalením), která mají tělesné předpo-

klady ke snazším porodům. Ortodoxní belgický chovatel však logicky namítne, že pokud se chcete vydat cestou kompromisů ve stylu chovu „šaroláků v belgickém kabátě“, nemá cenu se do chovu belgického modrobílého vůbec pouštět a je lepší začít rovnou s chovem jiného plemene.

Je třeba zdůraznit, že císařský řez nemusí automaticky znamenat porušení dobrých životních podmínek zvířat. Z hlediska welfare je naopak doporučeno či dokonce vyžadováno, aby v případech, kdy lze očekávat, že by mohlo při porodu dojít ke komplikacím a buď tele, nebo jeho matka by jinak přišly o život, císařský řez bezodkladně provést. Bezchybné provedení císařského řezu s řádnou následnou

péčí nemusí u matky nutně způsobit zvýšenou hladinu bolesti. Správná technika provedení řezu ve spojení s účinnými anestetiky jsou za dobu využívání této praktiky na velmi vysoké úrovni, která zabezpečuje minimalizaci stresu či bolesti během zákroku a po jeho provedení. Rovněž aplikace vhodných antibiotik zabráňuje následné infekci a eliminuje tak problémy se záněty. Zároveň je potřeba si uvědomit, že skot pro pohyb používá břišní svaly mnohem méně než lidé, takže operace způsobí relativně méně nepohodlí. Je proto zcela běžné vidět krávy spokojené přežvykovat a jejich celkové chování rozhodně nenasvědčuje tomu, že by pro ně byl zákrok nějak výrazně stresující či vyvolával zvýšenou bolest. Naopak asistovaný porod s komplikacemi je pro krávu mnohem bolestivější a ještě mnohem více traumatizující pro mládě. Telata po profesionálně provedeném císařském řezu hynou v důsledku porodních či poporodních komplikací pouze zcela výjimečně.

Přesto je pravda, že počet císařských řezů, které mohou být provedeny na krávě, není neomezený. Je obecně přijímáno, že pět zákroků je maximum, čímž je de facto limitován produkční život krávy. Avšak na rozdíl od holštýnských krav, které se dožívají v průměru dvou laktací, je tento limit v souladu s ekonomickými aspekty chovu belgického modrobílého. Cena masa za pětiletou krávu je totiž stále velmi vysoká a teprve potom klesá, což logicky vede chovatele k brakování krav nejpozději v tomto věku, kdy za sebou mají 3–4 císařské řezy.

Po zvážení všech aspektů, jak ekonomických, organizačních, tak i etických, lze konstatovat, že provedení císařského řezu má pro tele spíše pozitivní než negativní důsledky. U matky sice dochází k určité nepohodě, která je však velmi krátkodobá a rychle odeznívá. Pro krávy jsou zcela bez pochyby větší přímé (=bolestivé) důsledky a rizika při komplikovaném (asistovaném) porodu než u císařského řezu.

Výrazné osvalení, vysoký podíl masa 1. jakosti, nízký podíl kostí, tuku a nervstva se projevují ve velmi vysokém ohodnocení býků i krav, kdy jsou zařazováni téměř výhradně do tříd S a E

Rozhovor s...

Oldřichem Rozsévačem, předsedou Klubu chovatelů plemene belgické modrobílé

Kdy a čím vás plemeno poprvé oslovilo

V 90. letech jsem první „belgičany“ viděl na výstavě ve Francii a zaujalo mě samozřejmě zejména jejich osvalením. Od té doby jsem sbíral informace o tomto plemeni, a když se v roce 2000 organizoval nákup embryí z Belgie, rozhodl jsem se zkusit chovat toto plemeno v našem podniku.

Čeho si ceníte nejvíc a co byste označil jako limitující vlastnost plemene

Zmiňující vlastnosti plemene jsou ve schopnosti předat potomkům z křížení s mléčnými plemeny vlohy pro výrazné zlepšení zmasilosti a zvýšení jatečné kvality. Nezanedbatelnou vlastností je i klidná povaha a snadná manipulovatelnost.

Dokážete odhadnout, jakou má plemeno budoucnost v ČR? Komu byste jej doporučil?

V ČR má plemeno budoucnost podle mého názoru zejména v použití pro křížení s mléčnými plemeny. Bohužel se nedaří přesvědčit chovatelskou veřejnost o výhodách této metody. Přetrvává falešný názor na obtížnost porodů. Dle vlastních zkušeností mohu tyto obavy zcela vyvrátit. Porody při křížení matek čestř a býků BM probíhají

bezproblémově a telata se rodí drobná a životaschopná.

Kam se bude ubírat šlechtění plemene?

Šlechtění tohoto plemene probíhá zejména v zemi původu Belgie a soustředí se na zvětšení tělesného rámce, zlepšení kvality končetin při zachování vynikajícího osvalení. Hrsta chovatelů v ČR, která se snaží rozšířit chov belgického modrobílého v čisté formě, se drží stejného cíle.

Začátky chovu plemene v České republice

Již 24 let uplynulo od doby, kdy se v České republice započalo s první šlechtitelskou prací plemene belgické modrobílé. Právě na sklonku roku 1992 byla totiž ve Výzkumném ústavu živočišné výroby v Praze-Uhřetěvesi, a krátce na to i ve Školním zemědělském podniku v Lánech při Vysoké škole zemědělské v Praze (dnes Česká zemědělská univerzita), přenesena první embrya plemene belgické modrobílé. Do té doby bylo plemeno u nás využíváno více méně sporadicky, a to pouze omezeně v užitkovém křížení na bázi importu inseminačních dávek především z Velké Británie.

První kontakty s belgickou stranou byly navázány Vysokou školou zemědělskou v Praze již v září roku 1990, kdy během konference pořádané Katedrou chovu skotu a mlékařství prvně zazněla myšlenka na využití programu Phare i pro oblast chovu masného skotu. O rok později, konkrétně 10. září 1991, byla uzavřena mezinárodní dohoda mezi českým a belgickým ministerstvem země-

Býk Jasper (ZBM-197) odchovaný na OPB Cunkov v roce 2002 byl českým inseminačním býkem, jehož dávky byly s úspěchem využívány nejenom u nás doma, ale také za hranicemi

dělství o spolupráci. V průběhu dalších měsíců byly laděny podrobnosti spolupráce, což následně počátkem roku 1992 vedlo k uzavření spolupráce a vytvoření projektu č. 25 Phare II pod názvem Využití plemene belgické modrobílé v České republice. Cíle projektu byly dva: první byl

vytvořit nukleové stádo jako základ čistokrevné populace u nás, druhý potom porovnat výsledky užitkového křížení belgického modrobílého plemene s domácí populací plemenic s výsledky užitkového křížení s dalšími masnými plemeny. V rámci tohoto projektu poskytla belgická strana

800 inseminačních dávek celkem od devíti býků (ZBM 160 až 168). Dále se belgická strana zavázala k zaškolení českých specialistů z hlediska provádění porodů, technologie chovu aj. Realizací projektu byly pověřeny dva subjekty – VŠZ a VÚŽV s tím, že každé z těchto pracovišť použije polovinu předaného genetického materiálu. Vlastní křížení pak probíhalo v zemědělských podnicích, které vybrali pověřeni realizátoři.

Praktickému ověřování využití belgického modrobílého plemene v užitkovém chovu tak předcházely přenosy embryí, které byly rovněž v rámci programu PHARE belgickými partnery poskytnuty. Jednalo se celkem o 40 embryí 13 genetických kombinací a nutno dodat, že nám Belgičané neposkytli žádný odpad. Na tu dobu šlo o velmi ceněnou genetiku pocházející od nejlepších otců a z velmi kvalitních dárkyň. Stejně jako inseminační dávky, byla i embrya rovnoměrně rozdělena mezi VŠZ a VÚŽV. Výsledky přenosů však byly poměrně rozpačité.

Nejvýznamnější chovy v ČR

Farma Kozák s. r. o.
nám. E. Beneše 96
399 01 Milevsko
kozak.froll@volny.cz

Zemědělské družstvo Chýst
(Oldřich Rozsévač)
Chýst 24
533 16 Vápno
rozs.ol@seznam.cz

Velát Jaroslav
Horní Prosečka 16
584 01 Ledec nad Sázavou
cincila@tiscali.cz

Montážně obchodní firma s. r. o.
farma Pojedy
Pojedy 33
289 34 Rožďalovice
pojedy@gmail.com

Herman Anton Ing. MVDr.
farma Dubnice
Kollárova 1933
407 47 Varnsdorf
heranto@seznam.cz

Uhříněveský chov byl v České republice úplně první, který se zabýval chovem čistokrevných zvířat

Z narozených telat pocházel historicky první býk, který úspěšně prošel testem vlastní užitkovosti a 25. 8. 1994 byl OPB Osík vybrán do plemenitby – býk Cizinec narozený 21. 7. 1993, jemuž byl přidělen státní registr ZBM-169. Jeho otcem byl vynikající plemník Hebreu, který se v roce 1986 stal vítězem národní belgické výstavy v Bruselu. Cizinec byl ustájen na dnes již neexistující inseminační stanici v severočeském Vrátu společnosti Severočeské plemenářské služby, jejíž existence je rovněž historií. Ani nepřilíhající výsledky přenosů a následné ztráty telat po porodu však uhříněveské pracovníky neodradily od dalšího zájmu o chov tohoto plemene, a tak se v lednu 1994 vypravili do Nizozemska, aby zde vybrali deset jalovic. Z narozených telat byli později do plemenitby vybráni další dva plemníci – Derik (ZBM-175) a Drop (ZBM-176). Postupně byl uhříněveský chov belgického modrobílého skotu utlumován, až v roce 1998 došlo k jeho úplnému zrušení. Jediným podnikem, který se snažil aspoň částečně navázat na práci VÚŽV v produkci plemenného materiálu, byla společnost Agrotep s. r. o. z Teplic nad Metují. „Hlučné“ období chovu belgického modrobílého skotu u nás trvalo až do

roku 2000, resp. 2001. V tomto období docházelo pouze k nahodilému dovozu inseminačních dávek býků ze zahraničí. Výjimkou byl import býka Pirate (ZBM-190) z Francie. Pirate se sice v inseminaci neprosadil, úspěch ale slavil v přirozené plemenitbě v chovu ZD Ročov a na výstavách, kdy se na národní výstavě masného skotu v roce 2005 stal šampionem plemene.

V roce 2000 se rozhodl začít s chovem a šlechtitelskou prací Ing. Pavel Kozák z Milevska. V Belgii nakoupil embrya, ze

kterých se mu v roce 2001 narodilo 11 telat – 10 jaloviček a jeden býček. Býk Jasper (ZBM-197) byl poté odchován na OPB Cunkov, kde byl za velké slávy v dubnu 2002 vybrán do plemenitby a následně zařazen do inseminace. Jasper se tak po velmi dlouhé době stal dalším českým inseminačním býkem, jehož dávky byly s úspěchem využívány nejenom u nás doma, ale také za hranicemi.

Jalovičky z chovu Ing. Kozáka byly později využívány jako dárkyně embryí a vyplachovány nejlepšími býky,

kterí v té době byli v Belgii k mání. Narozená telata se stala základem chovu Pavla Kozáka, který s úspěchem pokračuje až do dnešních dnů. V létě 2001 se pak k chovatelům a nadšencům belgického modrého plemene přidal nový chovatel – Oldřich Rozsévač ze ZD Chýšť, který je i dlouholetým předsedou chovatelského klubu. K chovatelům čistokrevných zvířat se pak postupně přidali i další. Postupem doby však některé z firem zcela zanikly či s chovem belgického modrobílého buď přestaly, či jej výrazně utlumily. Je však potěšitelné, že přibývají jak noví chovatelé mající zájem o chov čistokrevných zvířat, tak i chovatelé využívající belgické býky v užitkovém křížení. Stálými mezi českými producenty plemenného materiálu tak zůstávají především Pavel Kozák a Oldřich Rozsévač (ZD Chýšť). Postupně se k nim ale přidávají i další chovatelé, kteří s chovem započali poměrně nedávno, ať už to jsou například pánové Velát, Zigáček, Firman či nejnověji MVDr. Anton Herman nebo společnost Montážně obchodní firma z Pojed.

Plemenný býk Drop (ZBM-176) vybraný do plemenitby v roce 1995 na OPB Osík byl jedním z prvních býků z domácí produkce

Rubriku plemeno měsíce připravili:
Kamil Malát, ČSCHMS
Za redakci: Lukáš Rytíř
Foto: archiv Kamila Maláta

Kontakty na instituce v ČR a zahraničí

Český svaz chovatelů masného skotu
Klub chovatelů plemene BM
Těšnov 17
110 00 Praha 1
info@cschms.cz
www.cschms.cz - www.belgianblue.cz

Herd-Book Blanc-Bleu Belge
Rue des Champs Elysées, 4
B-5590 Ciney
Belgium
pmhbbb@skynet.be
www.hbbb.be

Belgian Blue International Association (BBI)
Rue des Champs Elysées, 4
B-5590 Ciney
Belgium
info@belgianblueinternational.com
www.belgianblueinternational.com

British Blue Cattle Society
Fell View – Blencarn – Penrith
Cumbria CA 10 1TX – Great Britain
info@britishbluecattle.org
www.britishbluecattle.org